

Крутий К. Л., Калашникова С. А. К разработке концептуальных основ непрерывного образования в контексте подготовки педагогов к духовно-нравственному воспитанию детей дошкольного возраста

В статье обосновывается актуальность постановки проблем подготовки педагогов к духовно-нравственному воспитанию детей дошкольного возраста в системе непрерывного образования Украины, определены принципы становления профессиональной позиции педагога, названы теоретические и практические предпосылки разработки концепции непрерывного образования в контексте подготовки педагогов к духовно-нравственному воспитанию дошкольников.

Ключевые слова: духовно-нравственное воспитание, непрерывное образование, концепция, концептуальные основы, подготовка

Krutii K. L., Kalashnikova S. O. In Addition to the Development of Persistent Education Conceptual Basics in the Context of Teacher's Training to Spiritually Moral Upbringing of the Preschool Children

Actuality of raising the matter of the problems of persistent education conceptual basics in the context of teacher's training to spiritually moral upbringing of the preschool children in Ukraine is being substantiated. The principles of teacher's professional position formation are determined. Theoretical and practical premises of development of the persistent education conceptual basics in the context of teacher's training to spiritually moral upbringing of the preschool children are named.

Key words: spiritually moral upbringing, persistent education, conception, conceptual basics, professional training.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Крутий К. Л.

УДК 378.14

Г. О. Ламекіна

**ЗДІЙСНЕННЯ ГУМАННО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Сучасна місія педагогів, організаторів освіти – це справжня допомога суспільству в цілому і кожній людині, зокрема у створенні культури взаємин між людьми, у застосуванні нових, ефективніших форм і методів виховання відповідального громадянина нашої держави. Отже, гуманно-особистісний освітній процес та громадянське виховання сьогодні – це найпріоритетніший напрям роботи закладів освіти різних типів.

Формування справжнього патріота та дійсно гуманної особистості є головним завданням усіх закладів освіти держави. У проекті Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст. говориться: „...система освіти має забезпечувати... виховання людини демократичного світогляду і культури, яка дотримується прав і свобод, національного, релігійного та мовного вибору особистості, виховання культури миру і міжособистісних відносин...”. Реалізація даного завдання – це безперервний і складний процес. Він вимагає від працівників освіти дидактичних теоретичних знань із проблем виховання та розвитку педагогічних технологій [2].

Аспекти розвитку шляхів модернізації національної системи освіти, потреба в розробленні нетрадиційних підходів до визначення змісту, форм і методів організації учбового процесу вивчаються в закладах різного типу. Також дані проблеми висвітлені у роботах вчених філософії освіти: В.А.Сухомлинського, Ш.О.Амонашвілі [1]; докторів педагогічних наук А.Й.Сіротенко, Т.І.Сущенко [2].

Питанням гуманного виховання особистості, створенню систем творчих завдань з географії, технологій проблемного навчання приділяють великої уваги такі українські вчені, як В. П. Корнеєв, О. М. Топузов, Л. Б. Паламарчук, Т. Г. Назаренко, Л. І. Круглик, Г. М. Ісаєва.

Гуманізація освіти охоплює не тільки зміст освіти, способи її здобування, системні завдання, але й розвиток людини, яка здобуває освіту, розвиток соціального середовища. Для цього необхідно зазначити сутність поняття „гуманність”, „духовність”, що являються найголовнішими проблемами культури суспільства сьогодення [1].

Гуманність – це шлях до діяльного добра, а на цьому шляху „на честь природи людської слід сказати, що немає такого серця, в якому б не було безкорисно добрих спонукань; але ці спонукання такі різноманітні і часом так глибоко приховані, що не завжди легко відшукати їх” (К. Д. Ушинський), а педагогічний процес має великий вплив на розвиток гуманних прагнень дитини.

Поняття гуманність та духовність, на наш погляд, являються спільними рисами педагогічного процесу. Так на наш погляд, цікаві думки з проблеми духовності висловлює В. В. Клименко: „духовність – продукт роботи механізму творчості, перетворення живого душевного на духовне”. Саме розвиток духовної культури підсилює моральність суспільства [3].

Метою статті є висвітлення сутності здійснення гуманно-педагогічного підходу при вихованні духовного, гуманного громадянина нашої держави при підготовці майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах освіти. Стаття є спробою узагальнити результати теоретичних і науково-експериментальних пошуків, які розроблюються і впроваджуються протягом тривалого часу в руслі гуманно-особистого підходу до учнів у педагогічному процесі.

При нашому дослідженні ми розглядали здійснення принципів гуманно особистісного підходу до особистості стосовно отримання вищої педагогічної освіти студентами за допомогою спеціалізованих педагогічних

дисциплін, таких як: „Зміст підручників та програм”, „Методика викладання географії” та інших дисциплін, педагогічної практики, яка існує майже на всіх факультетах університету та інших педагогічних дисциплінах.

Навіть гуманне педагогічне мислення, як вічна істина і як стрижень усякого вищого педагогічного вчення вміщує в собі можливість постійного оновлення життя, багатогранної творчої діяльності майбутнього вчителя та учительських колективів [4]. Своїми основними постулатами – віра в можливість дитини, розкриття самотньої природи в дитині, повага та ствердження її на служіння добру й справедливості – гуманне педагогічне мислення запалює іскри дня народження різних і нових педагогічних систем у залежності від конкретних історичних, соціальних, національних та економічних умов, для виникнення особистого творчого педагогічного досвіду. Гуманне педагогічне мислення не є абстрактом, воно не є відкриттям сучасної науки й практики. Життєвість його принципів залежить від рівня розвитку суспільства та від якості культури вчителя.

Процес освіти і педагогічний процес практично несуть у собі один і той самий зміст. Сутність роботи кожного педагога полягає в тому, щоб усіма своїми освітніми засобами сприяти становленню, розвитку, вихованню в кожній дитині благородної людини шляхом виявлення її особистісних якостей. А це завдання можна реалізувати виконуючі наступні цілі:

- облагороджувати душу й серце дитини;
- розвивати пізнавальні і самостійні здібності;
- забезпечувати творче засвоєння дитиною розширеного й поглибленого обсягу знань та вмінь із певними характеристиками.

Отже, основна мета кожного майбутнього педагога повинна бути: сприяти становленню, розвитку, вихованню в кожній дитині благородної людини шляхом розкриття її особистісних якостей.

В наступних сучасних загальноосвітніх закладах багато базових понять, які не реалізуються в певній мірі, такі як: духовність, рівноправне спілкування дитини з вчителем, співчуття, співрадість, співпереживання, милосердя, бажання радувати людей, допомагати їм, громадська діяльність.

У процесі педагогічної практики кожний студент обов’язково мусить враховувати той факт, що наукові знання, отримані в вищому педагогічному закладі, стають частиною світогляду в учнів лише за тієї умови, коли вони: філософськи обґрунтовані, відповідають інтересам особистості; підкріплені життєвим досвідом; перетворені у систему переконань і принципів, сприяють досвіду гуманно особистісної педагогіки і тим самим – витісненню зі шкільного життя авторитаризму в будь-якому прояві.

Таким чином, учбово-пізнавальну діяльність школярів стимулюють не тільки цікавий навчальний матеріал і методи навчання, які пропонують студенти, але й та атмосфера, в якій протікає процес навчання. Тільки в атмосфері доброзичливості, поваги, довіри, співпереживання дитина охоче й легко приймає учбово-пізнавальну задачу. В атмосфері, де цінуються

особистісні якості учня – його самостійна думка, схильність до творчого пошуку, вона починає прагнути до вирішення складніших завдань.

Майбутній педагог повинен уміти співпрацювати і радитися з учнем. Співробітництво педагога й учнів мислиться нами як об'єднання їхніх інтересів і зусиль у вирішенні учбово-пізнавальних задач. Така форма спілкування, за якою дитина відчуває себе не тільки учнем, але й самостійно діючою особистістю. Педагог звертається до неї за допомогою, вони разом з'ясовують, встановлюють властивості, особливості того чи іншого предмета та явища, намічають шляхи розв'язання завдання. Дитина постійно повинна відчувати, що з нею рахуються, цінують її думку, що вона може вільно висловлюватися, висувати припущення, робити вибір.

Педагог повинен справді вірити в можливість кожної дитини і будь-які відхилення в її розвитку розглядати, в першу чергу, як результат недиференційованого підходу до неї. Сприймати невдачі учня як його нездібність і реагувати на них роздратовано, але без орієнтування на перспективу розвитку дитини – неприпустимо. Віра педагога в потенційні можливості та здібності кожного свого вихованця набуває справжнього сенсу тільки тоді, коли він переконаний у перетворюючій силі виховання і навчання, своєї педагогічної праці.

Важливо систематично прищеплювати дітям думку, що всі вони здібні. Перед тим, як давати учням нове учбово-пізнавальне завдання, потрібно попереджати їх про можливі труднощі та виражати надію, що всі вони зможуть їх перебороти.

Гуманне виховання не зводиться до вказівок, куди саме має рухатися дитина. Педагог має сприяти у взаємодії з дитиною розвитку її власних зусиль у пошукові свого індивідуального шляху розвитку, цінностей життя. Педагогічна допомога дитині в визначенні особистого шляху розвитку має бути звернена до всієї її духовної сфери [4].

Дослідження компонентів гуманного виховання особистості у педагогічному процесі здійснювалося двома напрямками. Перший з них – це підготовка студентів, майбутніх вчителів до роботи в режимі гуманних стосунків, ознайомлення їх з основними концептуальними положеннями експериментальної моделі гуманного виховання, відпрацювання принципів та технології цього процесу.

Другий напрямок – організації апробації експериментальної моделі в педагогічній практиці студентів п'ятого курсу в навчальних закладах міста Дніпропетровська: КЗОСЗШ № 6, № 10, № 15, № 21, № 35, № 52, № 72, № 80, № 99.

Осмилення теоретичних положень та ідей з питань розвитку гуманної особистості, здобутих на авторському семінарі з питань гуманної педагогіки Ш. О. Амонашвілі „Гуманно особистісний підхід до дітей в освітньому процесі”, опрацювання й експериментальна перевірка комплексу заходів, спрямованих на гуманізацію шкільного педагогічного процесу, а будь-який успіх у справі залежить від складових: чіткості ідей,

технології її організації і якості підготовки вихованців. Апробацію цієї експериментальної ідеї ми здійснювали наступними етапами.

На першому етапі завдання полягало в ознайомленні студентів з експериментальною моделлю гуманного виховання учнів та технологіями її здійснення.

Мотиваційне забезпечення передбачало: визначення мети досліджуваної роботи, основних показників її ефективності, методологічну зорієнтованість, обговорення засобів та шляхів реалізації моделі.

На другому етапі відпрацьовувалася технологія гуманного виховання, його зміст, аналізувались причини, які ускладнюють цей процес у закладах освіти. Також встановлювались можливі варіанти ефективності моделі та методики її оцінювання.

Третій етап – це аналіз педагогічних колективів і окремих педагогів у визначених закладах освіти.

Хоча майже всі вчителі й визначили актуальність досліджуваної проблеми, але піддавались сумніву самі критерії ефективності педагогічної діяльності. Потребувало зусиль ознайомлення учителів географів з методами гуманного виховання засобами свого предмета (так як на педагогічній практиці працювали майбутні вчителі географи).

На нашому експерименті увага зосереджувалась на рівні гуманної вихованості, якостей творчої особистості, сформованості у неї потреби до продовження своєї освіти. Такий суттєвий показник як турбота про іншу людину, співпереживання залишалися поза увагою 12% вчителів географів.

Так, найбільшою проблемою на шляху гуманізації педагогічного процесу є неготовність самих вчителів (65%); 40% вчителів наполягали на організації тривалих курсів з вказаної проблеми.

Розглядаючи результати дослідження, можна зробити такі **висновки**, що успіх у вихованні гуманності учнів можна було сподіватися за певних принципів:

- гуманна педагогіка звернена на облагородження душі і серця дитини, а знання мисляться як необхідна умова творчості;
- гуманна педагогіка вбирає дитину цілком, такою, якою вона є;
- гуманна педагогіка виховує дітей самим життям;
- гуманна педагогіка діалогічна, великодушна;
- гуманна педагогіка йде шляхом творчості й інновацій і тому далека від консерватизму.

Коли будь-який вчитель осягає педагогічні аксіоми і робить із них відповідні висновки для себе: благородна людина виховується благородною людиною; доброта виховується добротою; любов виховується любов'ю.

Джерелом яскравих гуманних переживань почуття задоволення дитиною своїм життям є прагнення творити радість для інших людей, нести дітям свою вищу ідеологію служіння Батьківщині, людству, цілям планетарної еволюції.

Суть гуманного педагогічного процесу, гуманно-особистісного підходу до дитини полягає в тому, що вчитель, будучи творцем цього

процесу, спрямовує його на певний розвиток сил і здібностей, які виявляються в багатогранній діяльності дитини; націлює його на виявлення і ствердження себе як особистості; насичує його вищими образами прекрасного в людських взаєминах, у науковому пізнанні, в житті.

Гуманно-особистісний освітній процес приймає дитину такою, яка вона є, приймає з її життям і пронизує це життя творчою любов'ю, всі труднощі перемагаються силою любові. Тим самим освітній процес створює кращі умови для виявлення з внутрішнього вогню духу дитини її майбутньої особистості, якостей її особистості, для спрямування її на пошук у собі своєї місії.

Перспективи розвитку теми, яку було розглянуто у даній статті, ми вбачаємо в подальшому дослідженні та аналізі змін, що відбуваються на сьогоднішній день в педагогічній освіті в Україні та світі.

Список використаної літератури

1. Амонашвілі Ш. О. Школа життя: трактат про початковий ступінь освіти, заснований на принципах гуманно-особистої педагогіки / Ш. О. Амонашвили // Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К.Реріха. – Хмельницький. – 2002. – С. 27–29 **2. Бондаревская Е. В.** Гуманизация воспитания старшеклассников / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1991. – № 1. – С. 50-56 **3. Клименко В. В.** Механізм творчості. Чи можна його розвивати / В. В. Клименко. – К.: Шкільний світ. – 2001. – № 2 – 3. – С. 82-83 **4. Кульневич С. В.** Педагогика личности от концепций до технологий. Учебно-практическое пособие для учителей и классных руководителей, студентов, магистров и аспирантов пед. учеб. заведений, слушателей ИПК / С. В. Кульневич. – Ростов-н/Д: Творческий центр „Учитель”. – 2001. – С. 10 – 11

Ламекіна Г. О. Здійснення гуманно-педагогічного підходу при підготовці майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах

Формування справжнього патріота та дійсно гуманної особистості є головним завданням усіх закладів освіти держави. Поняття гуманність та духовність, на наш погляд, являються спільними рисами педагогічного процесу. Гуманно-особистісний освітній процес та громадянське виховання сьогодні – це найпріоритетніший напрям роботи закладів освіти різних типів. Гуманізація освіти охоплює не тільки зміст освіти, способи її здобування, системні завдання, але й розвиток людини, яка здобуває освіту, розвиток соціального середовища. Стаття є спробою узагальнити результати теоретичних і науково-експериментальних пошуків, які розроблюються і впроваджуються протягом тривалого часу в руслі гуманно-особистого підходу до учнів у педагогічному процесі. У статті аналізуються поняття гуманність, особистість, освітній процес що різнобічно розглядаються в педагогічній науці, а у сукупності не мають однозначного змісту і визначення. Автор вперше розглядає поняття

„гуманно-особистісний освітній процес” як чинник професіоналізму у викладацькій діяльності.

Ключові слова: гуманність, особистість, гуманно-особистісний освітній процес.

Ламекина А. А. Осуществление гуманно-педагогического подхода при подготовке будущих педагогов в высших учебных заведениях

Формирование настоящего патриота и действительно гуманной личности является главным заданием всех заведений образования государства. Понятие гуманность и духовность, на наш взгляд, являются общими чертами педагогического процесса. Гуманно-личностный образовательный процесс и гражданское воспитание сегодня – это самое приоритетное направление работы заведений образования разных типов. Гуманизация образования охватывает не только содержание образования, способы его получения, системные задания, но и развитие человека, который получает образование, развитие социальной среды. Статья является попыткой обобщить результаты теоретических и научно-экспериментальных поисков, которые разрабатываются и внедряются в течение длительного времени в русле гуманно-личностного подхода к ученикам в педагогическом процессе. В статье анализируются понятия гуманность, личность, образовательный процесс, что разносторонне рассматриваются в педагогической науке, а в совокупности не имеют однозначного содержания и определения. Автор впервые рассматривает понятие „гуманно-личностный образовательный процесс” как фактор професіоналізму в преподавательской деятельности.

Ключевые слова: гуманность, личность, гуманно-личностный образовательный процесс.

Lamekina A. A. Realization of Humanely-Pedagogical Approach at Preparation of Future Teachers in Higher Educational Establishments

A modern mission of teachers, organizers of education, is the real help society on the whole and to everybody, in particular, in creation of culture of mutual relations between people, in application of new, more effective forms and methods of education of responsible citizen of our state. Forming of the real patriot and indeed humane personality is the main task of all establishments of formation of the state. Concept humanity and spirituality, in our view, are the general lines of pedagogical process. Humane-personality educational process and civil education today is priority work of establishments of formation of different type's assignment. Aspects of development of ways of modernization of the national system of education, requirement in development of the untraditional going near determination of maintenance, forms and methods of organization of educational process, studied in establishments of different type. Humanizing of education engulfs maintenance of education, methods of his receipt, system tasks not only, but also development of man, which gets education, development of social environment. The article is an attempt to generalize the results of theoretical

and scientific and experimental searches which are developed and inculcated during great while in the river-bed of the humane-personality going near students in a pedagogical process. In the article concepts are analyzed humanity, personality, educational process that scalene examined in pedagogical science, and in totality does not have unambiguous maintenance and determination. An author first examines a concept „Humanely-personality educational process” as a factor of professionalism is in teaching activity.

Key words: humanity, personality, humanely-personality educational process.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – проф. Зеленська Л. І.

УДК 378 (477):339.924 (4)

І. О. Лисенко

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСВІТНЬОГО МАРКЕТИНГУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Зміни політичного та соціально-економічного характеру, що відбулися за роки незалежності України, зокрема трансформація усієї економічної системи, перехід на ринкові відносини у всіх галузях економіки, вплинули на сферу освіти, принципи і засади формування якої в нових умовах набули інших ознак і пріоритетів. Освіта – важлива галузь національної економіки, що динамічно розвивається, де в останні роки загострилася конкуренція. Для неї характерним є наявність різноманітних форм, типів навчання, напрямів, спеціальностей, які пропонують вищі навчальні заклади (ВНЗ), відмінності у внутрішніх вимогах до підготовки, складання предметів у різних навчальних закладах, і, нарешті, велика кількість самих закладів, які функціонують на ринку освітніх послуг. Отже, сьогодні ринок освітніх послуг – складна та динамічна категорія, яка формується під впливом безлічі змінних чинників. Тому в умовах зростаючої конкуренції актуалізується проблема визначення основних цілей, системи дій, орієнтованих на задоволення потреб, запитів споживачів і замовників освіти. Від маркетолога освіти вимагається постійне врахування змін, які відбуваються у соціальному середовищі, та швидка адаптація до нових проявів суспільного розвитку.

Вирішенням зазначеної проблеми є професійна орієнтація школярів, випускників загальноосвітніх закладів, випускників закладів вищої освіти, які мають на меті здобуття другої вищої освіти, тобто абітурієнтів – потенційних споживачів послуг вищої освіти.